

Sosiaali- ja terveysministeriö

kirjaamo@stm.fikopio marjaana.maisonlahti@stm.fi

STM058:00/2019

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE NS. AKTIIVIMALLIN LEIKKUREIDEN JA VELVOITTEIDEN KUMOAMISESTA

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry (jatkossa PAM) ottaa kantaa em. luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle.

PAMIN LAUSUNTO KOSKIEN AKTIIVIMALLIN LEIKKURIN JA VELVOITTEIDEN KUMOAMISTA

PAM kannattaa ehdotettua aktiivimallin leikkurin ja velvoitteiden kumoamista, koska aktiivimalli asettaa työnhakijat keskenään eriarvoiseen asemaan riippuen hakijan asuinpaikasta, iästä, sukupuolesta sekä ammattialasta. Tätä näkemystä ovat vahvistaneet niin Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tekemä tutkimus¹, TEM:in aktiivimallin vaikutusten arvioinnin väliraportti² kuin SAK:n teettämä selvitys³. Aktiivimalli on heikentänyt työttömyysturvaetuutta etenkin kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta, kuten iäkkäiltä, osatyökykyisiltä ja työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saajilta. Aktiivimalli on vaikuttanut jonkin verran myös toimeentulotuen ja asumistuen saajamääriin.

PAM katsoo, ettei aktiivimalli ole toiminut sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Aktiivimallin piti kannustaa työttömiä aktiivisuuteen ja lisätä työllisyyttä. Aktiivimallin heikot työllistymisvaikutukset osoittivat kuitenkin, että työttömyyden syyt ja taustat tulee huomioida paremmin ja puuttua oikeisiin ongelmiin kategorisoimatta ja leimaamatta ihmisiä. Aktiivimallin suurin heikkous on siinä, ettei se huomioi riittävästi tarjolla olevien työpaikkojen puutetta ja julkisten palveluiden saatavuutta, keikkatyötä eikä työttömän heikentynyttä työkykyä tai kuntoutuksen tarvetta. Tämä on hallituksen esityksessäkin huomioitu ja tuotu esille.

PAM katsoo, että aktiivimalli rankaisi jopa PAMin työssäkäyviä jäseniä: keikka- ja kausitöitä tekeviä. SAK:n kyselytutkimuksen mukaan myös keikka- ja kausitöitä tekevät tyytymättömyyttä aktiivimallia kohtaan, koska sesongin ulkopuolella ei välttämättä ole omaan osaamiseen tai jaksamiseen sopivia töitä tarjolla. Näin aktiivimallin leikkuri iski epäoikeudenmukaisesti myös aktiivisiin työtä hakeviin.

PAMin näkemyksen mukaan aktiivimalli aktivoi epätarkoituksenmukaisesti työttömiä työnhakijoita etsimään töitä. Monet työttömät ovat osallistuneet työllistymistä edistäviin palveluihin, jotka eivät ole millään tavalla edistäneet heidän työllistymistään. Valmennuskurssien sisältöä ei ole suunniteltu niin että se aidosti palvelisi työttömiä ja huomioisi heidän erilaiset tarpeensa. Aktiivimallin työllistymistä edistävästä palveluista ovat hyötynneet eniten yksityiset palveluntuottajat, joiden liiketoiminta kasvoi aktiivimallin myötä hurjasti. PAM pitää tärkeänä, että aktiivisen työvoimapolitiikan tulee olla työttömiä aidosti palvelevaa ja työmarkkinaosallisuutta edistävää.

¹ Kyyrä T., Pesola H. & Uusitalo R. (2019) VATT:n muistio 57 Aktiivimalli ja ansiosidonnainen työttömyysturva.

² Kyyrä T., Naumanen P., Pesola H., Uusitalo R. & Ylikännö M. (2019) Aktiivimallin vaikutusten arviointi. Väliraportti.

³ SAK:n kyselytutkimus aktiivimallista, julkaisusarja 2/2019

PAM pitää kohtuuttomana aktiivimallin tarkoitusta lisätä osa-aikatyötä entisestään. PAMin aloilla tehdään paljon osa-aikatyötä, ja osa-aikatyön määrä on lisääntynyt viime aikoina. Tämä näkyy PAMin työttömyyskassan soviteltua päivärahaa hakevien määrän kasvussa viimeisten kymmenen vuoden aikana. PAMin työttömyyskassan hakijoista melkein puolet on osa-aikatyöntekijöitä, jotka täydentävät palkkaansa sovitellulla työttömyysturvalla. PAMin aloilla on paljon osa-aikatyöntekijöitä, jotka mielellään tekisivät kokoaikaista työtä. PAM katsoo, että aktiivimallin kaltaisten elementtien sijaan tulee keskittyä löytämään kestäviä ratkaisuja, joilla voidaan edistää osa-aikaisten työntekijöiden toimentuloa ja asemaa työmarkkinoilla. Lisäämällä vastentahtoista osa-aikatyötä emme poista työntekijöiden toimeentulon epävarmuutta. Jos palkka ei riitä elämiseen, on turvauduttava sosiaaliturvaan ja viime kädessä lainaan. Ulosottojen määrä Suomessa on kasvanut hälyttävästi. Tarvitaan toimia, joilla voidaan parantaa etenkin matalapalkkaisissa ja epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien naisten asemaa ja toimentuloa.

PAM katsoo, että aktiivimalli on epäreilu paitsi työttömiä työnhakijoita myös TE-toimistojen ja työttömyyskassan työntekijöitä kohtaan. Aktiivimallin voimaantumisen jälkeen TE-toimistojen ja työttömyyskassojen työntekijöiden työmäärä on kasvanut. Aktiivimalliin liittyvä jäsenten neuvominen ja aktiivimallin ehtojen tarkastaminen on vienyt paljon PAMin työttömyyskassan työaikaa. Tätä ei ole huomioitu aktiivimallin asettamisen yhteydessä.

PAM kannattaa hallituksen esitystä aktiivimallin kumoamisesta. Työllisyyden parantamisessa tulee kiinnittää huomiota palveluverkoston toimivuuteen, laatuun, saatavuuteen ja työttömien yksilöllisiin tarpeisiin sekä työmarkkinoiden toimivuuteen.

Helsingissä 26.8.2019

PALVELUALOJEN AMMATTILIITTO PAM ry
Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja
Egëzona Kllokoqi-Bublaku
sosiaalipoliittinen asiantuntija
egezona.kllokoqi@pam.fi, 0404133759